

उवाच धात्र्या प्रथमोदितं वचः R. 3. 25; 2. 59; क एवं वक्ष्यते वाक्यम् Rām. -2 To relate, describe; रघूणामन्वयं वक्ष्ये R. 1. 9. -3 To tell, communicate, announce, declare; उच्यतां मद्रचनात्सारथिः Ś. 2; Me. 100. -4 To name, call; तदेकसप्ततिगुणं मन्वन्तरमिहोच्यते Ms. 1. 79. -5 To signify, denote (as sense). -6 To recite, repeat. -7 To censure; reproach; वृत्तिविज्ञानवान् घोरः कस्तं वा वक्तुमर्हति Mb. 12. 132. 6. -II. 10 P. To inform, to tell; L. D. B. -Caus. (वाचयति-ते) 1 To cause to speak. -2 To go over, read, peruse; वाचयति नान्यलिखितं लिखितमनेन वाचयति नान्यः। अयमपरोऽस्य विशेषः स्वयमपि लिखितं स्वयं न वाचयति ॥ Subhāṣ. -3 To say, tell, declare. -4 To promise. -Desid. (विवक्षति) To wish to speak, intend to say (something); विवक्षता दोषमपि च्युतात्मना त्वयैकमीशं प्रति साधु भाषितम् Ku. 5. 81.

वक्त्रम् *n.* Ved. 1 A path, road. -2 A hymn of praise.

वक्त्रम् *m.* A speaker, chanter, singer of hymns of praise.

वक्त्रम् *a.* Talkative. -**गुः** [वक्त्र-गुः गश्च Uṇ. 3. 33] 1 A speaker. -2 A sound. -3 A cry (of an animal &c).

वक्त्रम्; Ved. A sound, noise.

वक्त्रः [वक्त्र-असुन् Uṇ. 4. 196] 1 A parrot. -2 The sun. -**चा** 1 A kind of talking bird. -2 A kind of aromatic root (Mar. वेखंड); Mb. 13. 131. 8. -**चम्** Speaking, talk. -**Comp.** -**अचः**: a sun-worshipper.

वक्त्रम् *a.* [वक्त्र-असुन् Uṇ. 3. 33] Talkative, eloquent, -*m.* A Brāhmaṇa.

वक्त्रम् 1 A kind of talking-bird. -2 The wick of a lamp. -3 A dagger, knife.

वक्त्रम् [वक्त्र-व्युद्] 1 The act of speaking, uttering, saying. -2 Speech, an utterance, words (spoken), sentence; ननु वक्त्रविशेषनिःस्पृहा गुणगृह्या वक्त्रे विपश्चितः Ki. 2. 5; प्रीतः प्रीतिप्रमुखवचनं स्वागतं व्याजहार Me. 4. -3 Repeating, recitation. -4 A text, dictum, rule, precept, a passage of a sacred book; शास्त्रवचनम्, श्रुतिवचनम्, स्मृतिवचनम् &c. -5 An order, a command, direction; शुश्रूषां गौरवं चैव प्रमाणं वचनक्रियाम् (कुर्यात्) Rām. 2. 12. 26; मद्रचनात् 'in my name', 'by my order'. -6 Advice, counsel, instruction. -7 Declaration, affirmation. -8 Pronunciation (of a letter) (in gram.). -9 The signification or meaning of a word; अत्र पयोधरशब्दः मेघवचनः. -10 Number (in gram.); (there are three numbers, singular, dual and plural). -11 Dry ginger. -**Comp.** -**अवक्षेपः**: a abusive speech. -**उपक्रमः**: introduction, exordium. -**उपन्यासः**: suggestive speech, insinuation. -**कर** *a.* obedient, doing what is ordered. (-रः) the author or enunciator of a rule or precept. -**कारिन्** *a.* obeying orders, obedient. -**क्रमः**: discourse. -**क्रिया** obedience; यथा पितरि शुश्रूषा तस्य वा वचनक्रिया Rām. 2. 19. 22; 2. 12. 26.

-**गोचर** *a.* forming a subject of conversation. -**गौरवम्** deference to a command. -**ग्राहिन्** *a.* obedient, compliant, submissive. -**पटु** *a.* eloquent. -**मात्रम्** mere words, unsupported assertion. -**विरोधः**: inconsistency of precepts, contradiction or incongruity of texts. -**व्यक्तिः** *f.* 1 The exact implication of a statement (i.e. the exact specification of its उद्देशपद and विधेयपद); अन्या हि वचनव्यक्तिविधीयमानस्य, अन्या गुणेन संबध्यमानस्य ŚB. on MS. 3. 1. 12. **भेदः**: divergence in the implication of the statement; न च विधेर्विधिनैकवाक्यभावो भवति। वचनव्यक्तिभेदात् ŚB. on MS. 6. 1. 5. -2 interpretation; यदा अनुवादपक्षस्तदा आहिताग्नेः। यदा विधिपक्षः तदा अनाहिताग्नेः। उभयथा वचनव्यक्तिः प्रतीयते ŚB. on MS. 6. 8. 8. -**शतम्** a hundred speeches, i. e. repeated declaration, reiterated assertion. -**सहायः** a companion in conversation. -**स्थित** *a.* (वचने-स्थित also) obedient, compliant.

वक्त्रनीय *a.* [वक्त्र-अनीयर्] 1 To be said, spoken, or related. -2 Censurable, blamable; वक्त्रनीयस्य यो मुक्ते तमाहुः शोणितं हृदम् Mb. 13. 135. 16. -**यम्** Blame, censure, reproach; न कामवृत्तिर्वक्त्रनीयमीक्षते Ku. 5. 82; वक्त्रनीयमिदं व्यवस्थितं रमण त्वामनुयामि यद्यपि 4. 21; भवति योजयितुर्वक्त्रनीयता Pt. 1. 75; Ki. 9. 39, 65; Mk. 4. 1.

वक्त्रः 1 A cock. -2 A rogue, low or wicked person (शठ).

वक्त्रलुः A wicked or malevolent person, an enemy.

वक्त्रम् *n.* 1 A speech, word, sentence; उवाच धात्र्या प्रथमोदितं वचः R. 3. 25, 47; इत्यव्यभिचारि तद्रचः Ku. 5. 36; वक्त्रस्तत्र प्रयोक्तव्यं यत्रोक्तं लभते फलम् Subhāṣ. -2 A command, order, precept, injunction. -3 Advice, counsel. -4 A hymn. -5 Singing, a song of birds. -7 (In gram.) Number. -**Comp.** -**कर** *a.* 1 obedient, compliant. -2 executing the orders of another. -**क्रमः**: discourse. -**ग्रहः**: the ear. -**प्रवृत्तिः** *f.* an attempt at speaking; अव्यक्तवर्णरमणीयवचःप्रवृत्तीन् Ś. 7. 17. -**मार्गातीत** *a.* greater than words can tell. -**हरः**: an emissary, a messenger; अभिधत्ते स्म वचो वचोहरः Śi. 16. 38.

वक्त्रम् *a.* Talkative, eloquent, wise.

वक्त्रसांपतिः An epithet of Brihaspati, or the planet Jupiter.

वक्त्रस्विन् *a.* Eloquent; इतीरिते वक्त्रसि वक्त्रस्विनामुना Śi. 17. 1.

वक्त्रुष्यः [वक्त्र-उष्यन् Uṇ. 4. 18] An ichneumon.

उक्त *p. p.* 1 Said, spoken. -2 Uttered, spoken (opp. to अनुमित or संभावित). -3 Told, addressed; असावनुक्तो ऽपि सहाय एव Ku. 3. 21. -4 Indicated; असता छात्रयोक्ताय सदाभासाय ते नमः Bhāg. 8. 3. 14. -**क्रम** A speech, words collectively; a sentence. -**कम्**, -**का** A stanza of four lines with one syllabic instant, (there being one long or two short syllables in each). -**Comp.** -**अनुक्त** *a.* spoken